

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Εργαστήριο: «Ψυχολογίας, Παιδαγωγικών Ερευνών και Μέσων στην Εκπαίδευση»

Εθνική Στρατηγική Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους
1ο Συνέδριο Επιστημονικών και Τεχνικών Επιτροπών για την Αναγέννηση του Τροόδους

Θέματική ενότητα: Εκπαίδευση

Ειδικό Θέμα: 1. Τηλεκπαίδευση: Συμβολή της νέας τεχνολογίας και της διαδραστικής εικόνας στην υπερπήδηση των μειονεξιών της ορεινότητας.

Εισηγητής: Αλιβίζος (Λοΐζος) Σοφός Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Προβληματική & Στοχοθεσία

Το Τρόοδος αποτελεί μια ιδιαίτερη ορεινή περιοχή, τόσο λόγω γεωπολιτικής θέσης και γεωγραφικής μορφολογίας, όσο και σε επίπεδο εκπαιδευτικής ιδιαιτερότητας.

Στο Τρόοδος, ως βασικός γεωγραφικός πυλώνας της Κύπρου υπάρχουν ολιγοθέσια σχολεία, που λειτουργούν με τρόπο που διαφέρει από τις υπόλοιπες σχολικές μονάδες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Ανάλογα με το χαρακτηρισμό της σχολικής μονάδας ως διθέσιο, τριθέσιο, τετραθέσιο, διδάσκονται μαθητές δύο ή τριών τάξεων ταυτόχρονα σε μία αίθουσα με έναν εκπαιδευτικό. Το αναλυτικό ωρολόγιο πρόγραμμα που ισχύει στα πολυθέσια σχολεία ισχύει και στα ολιγοθέσια με ελάχιστες διαφοροποιήσεις.

Δημιουργείται έτσι αδυναμία εμπέδωσης της προκαθορισμένης διδακτικής ύλης λόγω ανεπάρκειας του χρόνου διδασκαλίας στα συμπλέγματα των τάξεων. Η ιδιαιτερότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα ολιγοθέσια σχολεία, αλλά και οι ελλειπείς οργανωτικές δομές, σε σχέση με τα πολυθέσια σχολεία, διαμορφώνουν συνθήκες άνισων εκπαιδευτικών ευκαιριών και δυνατοτήτων για τους μαθητές των απομακρυσμένων και ολιγοθέσιων σχολείων.

Σε αντίθεση με τα σχολεία των αστικών κέντρων όπου οι μαθητές/τριες έχουν δυνατότητα εκμάθησης και εκτός σχολείου με διάφορες δημιουργικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες στα ολιγοθέσια και απομακρυσμένα σχολεία (ειδικά των ορεινών περιοχών), αυτή η δυνατότητα παρέχεται σπάνια ή/και καθόλου, δημιουργώντας αδικίες εις βάρος των παιδιών αυτών, λόγω έλλειψης εκπαιδευτικών ειδικοτήτων με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην έχουν την δυνατότητα συμπληρωματικής ενισχυτικής εκπαίδευσης.

Επιπλέον, οι δάσκαλοι στα ολιγοθέσια σχολεία έχουν να επιτελέσουν πολυδιάστατο και πολύπλοκο εκπαιδευτικό έργο, αφού χρειάζεται π.χ. να αναπτύξουν ένα ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών και στρατηγικών διδασκαλίας ώστε να είναι αποτελεσματικοί. Πρέπει να είναι σε θέση να διαχειριστούν τους πόρους του σχολείου, να οργανώσουν συνθήκες για ευχάριστη σχολική ζωή και να φροντίζουν για την επικοινωνία του σχολείου με άλλες ομάδες, άτομα και σχολικές κοινότητες, ενώ παράλληλα οφείλουν να αντιλαμβάνονται και να ενισχύουν το ρόλο του σχολείου στην τοπική κοινότητα.

Στη βάση αυτών των δυσκολιών, γίνεται αντιληπτή η αναγκαιότητα στήριξης της λειτουργίας των ολιγοθέσιων σχολείων σε απομακρυσμένες και ορεινές περιοχές, καθώς

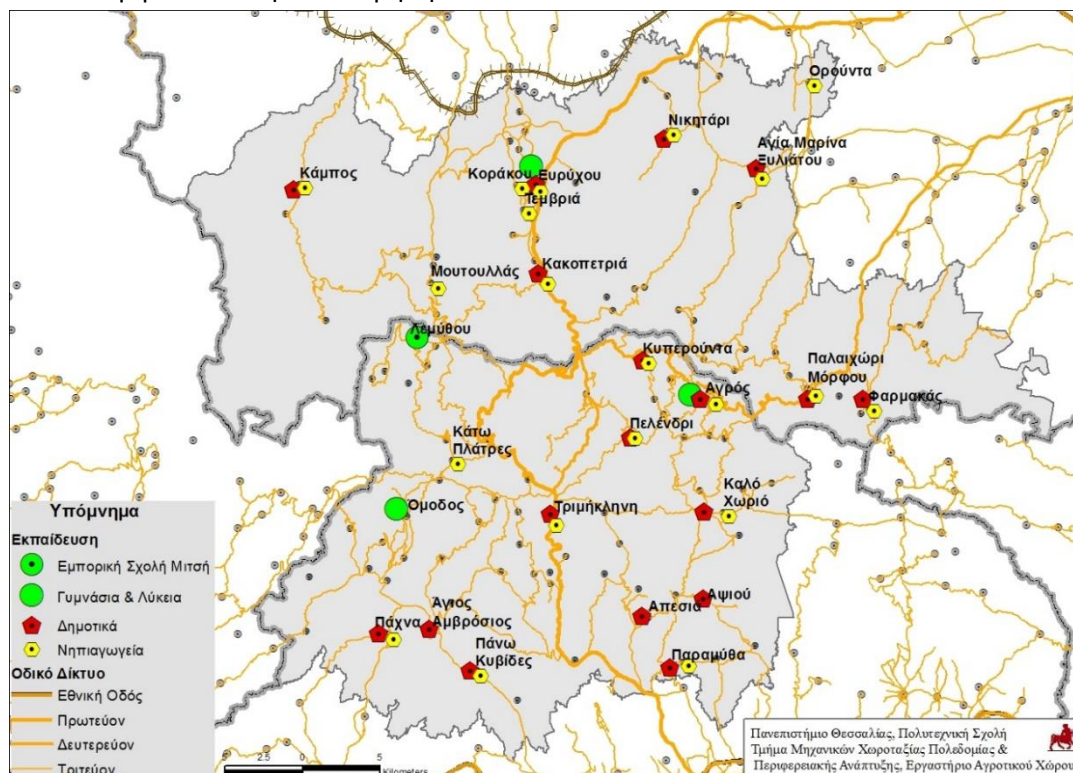
μεταξύ άλλων εξυπηρετούν τους στόχους και τις επιδιώξεις που έχουν τεθεί σε διεθνές επίπεδο στην «Παγκόσμια Διακήρυξη σχετικά με την παροχή ίσης Εκπαίδευσης σε Όλους¹».

Τα σχολεία αυτά προσφέρουν εκπαίδευση σε μαθητές οι οποίοι συχνά αναγκάζονται να μετακινηθούν από τις εστίες τους για να πάνε σε σχολεία άλλων περιοχών.

Στην περίπτωση του Τρόοδος οι αποστάσεις από την υπόλοιπη Κύπρο, η ορεινή διασπορά και η διαρροή του πληθυσμού δημιουργούν ιδιαίτερες συνθήκες οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν με διαφορετικό τρόπο.

Αξίζει λοιπόν οι αρμόδιοι τοπικοί φορείς και η πανεπιστημιακή κοινότητα να προσπαθήσουν από κοινού με ιδιαίτερη προσοχή για τον εκσυγχρονισμό των ολιγοθέσιων σχολείων και να πετύχουν την ποιοτική εκπαίδευση και την άμβλυση των ανισοτήτων μεταξύ των αστικών κέντρων και των ορεινών περιοχών. Η συνήθη κατάσταση σε απομακρυσμένα σχολεία είναι η ακόλουθη:

- Δυσχέρεια στην εμπέδωση διδακτέας ύλης λόγω ανεπάρκειας χρόνου (τρόπος οργάνωσης των τάξεων και διαχείριση χρόνου)
- Δημιουργία άνισων εκπαιδευτικών ευκαιριών και δυνατοτήτων
- Ύπαρξη μαθητών με μαθησιακές δυσκολίες 15% -30% ελαφριές περιπτώσεις (Τζουριάδου 2008)
- Έλλειψη εκπαιδευτικών δημιουργικών και εξωσχολικών δραστηριοτήτων
- Ζητήματα συμπληρωματικής και ενισχυτικής διδασκαλίας
- Ελλιπής επικοινωνία με άλλα σχολεία και πολιτισμικά δρώμενα λόγω γεωγραφικής θέσης
- Περιβαλλοντική αποστέρηση

¹UNESCO, ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, ΑΡΘΡΟ 26

Προς αυτή την κατεύθυνση, η **σχολική εξ αποστάσεως εκπαίδευση υποστηριζόμενη από τα νέα ψηφιακά Μέσα** (Τηλεκπαίδευση) έχει αποδείξει, τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εφαρμοσμένο επίπεδο, πως μπορεί να βοηθήσει στην άμβλυνση χωρο-χρονικών, γεωγραφικών, κοινωνικών και οικονομικών δυσκολιών στην εκπαιδευτική διαδικασία, ειδικά στο σύγχρονο κόσμο ο οποίος χαρακτηρίζεται από την υψηλή διείσδυση του Διαδικτύου και την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων σε μεγάλο τμήμα του πληθυσμού. Το συνεχώς μειούμενο κόστος χρήσης της τεχνολογίας βοηθά την υλοποίηση όλων αυτών. Από τη διεθνή βιβλιογραφία γνωρίζουμε ότι οι βασικότεροι λόγοι για την αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών είναι οι ακόλουθοι, ενώ οι πρώτοι 4 είναι οι συχνότεροι.

1. Ενίσχυση δομών τοπικής κοινωνίας, αποκέντρωση (placebased pedagogy) π.χ. σύλλογος κινηματογράφου, ανοικτό κανάλι, e-radio, συμμετοχική πλατφόρμα κοινωνικής/περιβαλλοντικής δράσης
2. Στρατηγική στήριξη και ενίσχυση απομακρυσμένων και ορεινών σχολείων (μοντέλα σχολικής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης)
3. Ενίσχυση μαθητών με μαθησιακά προβλήματα, π.χ. μέσω τηλεδιάσκεψης με ειδικό παιδαγωγό
4. Εκπαιδευτική στήριξη ευάλωτων ομάδων, π.χ. μέσω υποστηρικτικού υλικού
5. Στρατηγική επιλογή για την ένταξη της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης
6. Δικτύωση με τον απόδημο Κύπριους και διάδοση του κυπριακού πολιτισμού
7. Ηλεκτρονική μάθηση για νοσηλευόμενα παιδιά

Προτάσεις για την οργάνωση της τηλεεκπαίδευσης

Από την ανασκόπηση των διεθνών πρακτικών, αλλά και από τη συζήτηση με φορείς που πραγματοποιήθηκε κατά το 1^ο Συνέδριο για το Τρόδος παρουσιάζονται τα ακόλουθα για τη στήριξη του Τρόδος:

1. Συμβολή της νέας τεχνολογίας και της ψηφιακής μάθησης στην εξισορρόπηση των μειονεξιών της ορεινότητας
2. Στήριξη της κοινότητας (αποφυγή διαρροής πληθυσμού)
3. Αναβάθμιση σχολικών μονάδων με προηγμένες αίθουσες ψηφιακής μάθησης, π.χ. FutureClassroomLab

Παροχή υπεραξίας:

1. Για την εκπαίδευση
2. Συμμετοχή σε πολιτισμικά αγαθά
3. Διασύνδεση και συμμετοχή των μελών της κοινότητας και μεταξύ αυτών
4. Αξιοποίηση λειτουργικών κτιριακών δομών ως πόλος προσέλκυσης, π.χ. επιμορφωτικό κέντρο με μονάδα ψηφιοποίησης

Αναφορικά με τις δυνατότητες αξιοποίησης της τηλεδιδασκαλίας προτάθηκαν τα ακόλουθα μοντέλα:

Μοντέλα τηλεκπαίδευσης

Συμπέρασμα

Από τον εποικοδομητικό διάλογο που ακολούθησε στο πάνελ μεταξύ των συμμετεχόντων υπήρξε κοινός τόπος μεταξύ των άλλων:

1. Η στήριξη με μεθόδους τηλεδιδασκαλίας γενικότερα αποτελεί βασικό εργαλείο για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής πραγματικότητας των μαθητών στις ορεινές περιοχές.
2. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψιν οι ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών και των εκπαιδευτικών στην ορεινή περιοχή, για να υπάρξει α) εστιασμένη στήριξη, β) να αποφευχθεί επικάλυψη σε δράσεις που ήδη σχεδιάζονται από άλλους φορείς και γ) να επιτευχθεί συνδυαστικά καλύτερος συγχρονισμός και συντονισμός,
3. για το λόγο αυτό είναι σκόπιμο οι σωστά προσανατολιζόμενες προτάσεις, να εξειδικευτούν στη βάση μιας προμελέτης του εγχειρήματος, αναφορικά με:
 1. την απαιτούμενη υλικοτεχνική υποδομή των σχολικών μονάδων
 2. τις πραγματικές εκπαιδευτικές ανάγκες που είναι σκόπιμο να καλυφθούν/υποστηριχθούν στη βάση της τηλεδιδασκαλίας
 3. το μοντέλο τηλεδιδασκαλίας που θα πρέπει να εφαρμοστεί
 4. το είδος και το περιεχόμενο της επιμόρφωσης που απαιτείται για την επιτυχία του εγχειρήματος
 5. το είδος των συνεργειών με υπάρχουσες και σχεδιαζόμενες δράσεις σε τοπικό και κοινοτικό επίπεδο.

Για να τον τεκμηριωμένο σχεδιασμό των παραπάνω είναι αναγκαίο να προηγηθεί σχετική έρευνα, ως προαπαιτούμενο πακέτο εργασίας.

Στάδια εργασίας	Επεξήγηση/παραδοτέο
<i>Σύνταξη ερωτηματολογίου</i>	δημιουργία ερωτηματολογίου και προέλεγχος
<i>Ψηφιοποίηση του ερωτηματολογίου</i>	τελική διαμόρφωση ερωτηματολογίου σε ψηφιακή μορφή
<i>Επεξεργασία των συλλεχθέντων δεδομένων</i>	βάση του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου που θα αποσταλεί
<i>Διερεύνηση πεδίου</i>	παραμονή 2 ερευνητών για 5 εργάσιμες μέρες επισκέπτοντας κάθε μέρα 4-5 σχολεία και φορείς, όπου υπάρχουν σχολεία
<i>Κοστος μετακίνησης, διαμονής 2 ατόμων</i>	2 αεροπορικά εισιτήρια, 6 μέρες διανυχτέρευση, αυτοκίνητο (περίπου ανάλογα το κόστος)
<i>Επεξεργασία των συλλεχθέντων δεδομένων</i>	Επεξεργασία των ερωτηματολογίων και καταγραφή των αποτελεσμάτων ανά ερώτημα
<i>Ερμηνεία των αποτελεσμάτων</i>	Σύνταξη συμπερασμάτων από τη διερεύνηση
<i>Υπολογισμός κόστους</i>	Υπολογισμός κόστους για την υλικοτεχνική των σχολείων και την παραγωγή ψηφιακών εκπαιδευτικών πακέτων, προσδιορισμός κόστους για την ομάδα εργασίας που θα αναλάβει την υλοποίηση του έργου
<i>Ολοκλήρωση της έρευνας</i>	Σύνταξη τελικής έκθεσης για το κόστος του συνολικού προγράμματος τηλεκπαίδευσης